

פרשת בשלח תשפ"ב
בעניין שירה ואמונה

Dedicated by Rebecca & Shalom Bronstein in honor of Rabbi Brovender

שמות פרק יג

(יז) ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבנו מצרימה: (יח) ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים: (יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד ופקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה אתכם:

רש"י

(יז) **ויהי בשלח פרעה וגו' ולא נחם** - ולא נהגם, כמו (שמות לב לד) לך נחה את העם, (משלי ו כב) בהתהלךך תנחה אותך: **כי קרוב הוא** - ונוח לשוב באותו הדרך למצרים. ומדרשי אגדה יש הרבה: **בראתם מלחמה** - כגון מלחמת (במדבר יד מה) וירד העמלקי והכנעני וגו'. אם הלכו דרך ישר היו חוזרים, ומה אם כשהקיפם דרך מעוקם אמרו (במדבר יד ד) נתנה ראש ונשובה מצרימה, אם הולכים בפשוטה על אחת כמה וכמה: **פן ינחם** - יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב: (יח) **ויסב** - הסיבם מן הדרך הפשוטה לדרך העקומה: **ים סוף** - כמו לים סוף. וסוף הוא לשון אגם שגדלים בו קנים, כמו (שמות ב ג) ותשם בסוף, (ישעיהו יט ו) קנה הים קמלו: **וחמשים** - אין חמושים אלא מזויינים. לפי שהסיבן במדבר גרם להם שעלו חמושים, שאלו הסיבן דרך יישוב לא היו מחומושים להם כל מה שצריכין, אלא כאדם שעובר ממקום למקום ובדעתו לקנות שם מה שיצטרך, אבל כשהוא פורש למדבר צריך לזמן לו כל הצורך, ומקרא זה לא נכתב כי אם לשבר את האוזן, שלא תתמה במלחמת עמלק ובמלחמות סיחון ועוג ומדין, מהיכן היו להם כלי זיין שהכום ישראל בחרב. וכן הוא אומר (יהושע א יד) ואתם תעברו חמושים. וכן תרגם אונקלוס מזרזין, כמו (בראשית יד יד) וירק את חניכיו וזריו. דבר אחר חמושים אחד מחמשה יצאו, וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפילה: (יט) **השבע השביע** - השביעים שישביעו לבניהם. ולמה לא השביע את בניו שישאוהו לארץ כנען מיד, כמו שהשביעו יעקב, אמר יוסף אני שליט הייתי במצרים והיה סיפק בידי לעשות, אבל בני לא יניחום מצריים לעשות, לכך השביעים לכשיגאלו ויצאו משם שישאוהו: **והעליתם את עצמתי מזה אתכם** - לאחיו השביע כן, למדנו שאף עצמות כל השבטים העלו עמהם, שנאמר אתכם:

שמות פרק טו

(א) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליקוק ויאמרו לאמר אשירה ליקוק כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים: ...
(כ) ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות: (כא) ותען להם מרים שירו ליקוק כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

רש"י

(א) **אז ישיר משה** - אז כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה, וכן (יהושע י יב) אז ידבר יהושע, וכן (מלכים א' ז ח) ובית יעשה לבת פרעה, חשב בלבו שיעשה לה, אף כאן ישיר, אמר לו לבו שישיר, וכן עשה, ויאמרו לאמר אשירה לה! וכן ביהושע, כשראה הנס אמר לו לבו שידבר וכן עשה (יהושע י יב) ויאמר לעיני ישראל, וכן שירת הבאר שפתח בה (במדבר כא יז) אז ישיר ישראל, פירש אחריו עלי באר ענו לה. (מלכים יא ז) אז יבנה שלמה במה, פירשו בו חכמי ישראל שבקש לבנות ולא בנה. למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה, זהו ליישב פשוטו. אבל מדרשו אמרו רבותינו זכרונם לברכה, מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, וכן בכולן חוץ משל שלמה, שפירשוהו, בקש לבנות ולא בנה. ואין לומר וליישב הלשון הזה כשאר דברים הנכתבים בלשון עתיד והן מיד, כגון (איוב א ה) ככה יעשה איוב, (במדבר ט כג) על פי ה' יחנו, (שם כ) ויש אשר יהיה הענן, לפי שהן דבר ההוה תמיד, ונופל בו בין לשון עתיד בין לשון עבר, אבל זה שלא היה אלא לשעה אינו יכול ליישבו בלשון הזה: **כי גאה גאה** - שנתגאה על כל גאה כתרגומו. דבר אחר בא הכפל לומר שעשה דבר שאי אפשר לבשר ודם לעשות, כשהוא נלחם בחבירו ומתגבר עליו מפילו מן הסוס וכאן סוס ורכבו רמה בים וכל שאי אפשר לעשות על ידי זולתו נופל בו לשון גאות, כמו (ישעיהו יב ה) כי גאות עשה, וכן כל השירה תמצא כפולה (פסוק ב) עזי זמרת יה ויהי לי לישועה (פסוק ג) ה' איש מלחמה ה' שמו, וכן כולם. דבר אחר כי גאה גאה על כל השירות, וכל מה שאקלס בו עוד יש בו תוספת, ולא כמדת מלך בשר ודם שמקלסין אותו ואין בו: **סוס ורכבו** - שניהם קשורין זה בזה והמים מעלין אותם לרום ומורידין אותם לעומק ואינן נפרדין: **רמה** - השליך וכן (דניאל ג ו) יתרמא לגוא אתון נורא. ומדרש אגדה כתוב אחד אומר רמה, וכתוב אחד אומר (פסוק ד) ירה, מלמד שהיו עולין לרום ויורדין לתהום, כמו (איוב לח ו) מי ירה אבן פנתה, מלמעלה למטה: ... (כ) **ותקח מרים הנביאה** - היכן נתגבאה כשהיתה אחות אהרן, קודם שנולד משה, אמרה עתידה אמי שתלד בן וכו', כדאיתא בסוטה (דף יג א). דבר אחר אחות אהרן לפי שמסר נפשו עליה כשנצטרעה, נקראת על שמו: **את התוף** - כלי של מיני זמר: **בתפים ובמחלות** - מובטחות היו צדקניות שבדור שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים והוציאו תופים ממצרים: (כא) **ותען להם מרים** - משה אמר שירה לאנשים, הוא אומר והם עונין אחריו, ומרים אמרה שירה לנשים:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

ליקוטי מוהר"ן קמא תורה ס"ד

[ה] ודע, שעל ידי הנגון של הצדיק, שהוא בחינת משה, הוא מעלה את הנשמות מן האפיקורסית הזאת של החלל הפנוי שנפלו לשם. כי דע, שכל חכמה וחקמה שבעולם, יש לה זמר ונגון מיוחד. שזה הזמר מיוחד לחכמה זו, ומזה הזמר נמשכת החכמה הזאת. וזה בחינות (תהלים מ"ז):

"זמרו משכילי", שכל שכל וחקמה יש לו זמר ונגון. ואפלו חכמת האפיקורסית, יש לה נגון וזמר המיוחד לחכמה האפיקורסית. וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (תהיגה ט"ו): 'אחר מה הוי בה זמרא יוני לא פסק מפמה, וכשהיה קם מבית המדרש, כמה ספרי מינין נופלין ממנו, כי זה תלוי בזה, כי על ידי זמר הנ"ל שלא פסק מפיו, על ידי זה היו הספרי מינין נופלין ממנו, כי זה הזמר היה מיוחד לזה האפיקורסית והמינות שהיה לו. נמצא כל חכמה וחקמה לפי בחינתה ומדרגתה, כן יש לה זמר ונגון השייך ומיוחד אליו: וכן ממדרגה למדרגה, כי בחינת החכמה שבמדרגה היותר עליונה, יש לה זמר ונגון יותר עליון לפי בחינתה. וכן למעלה מעלה עד ראשית נקודת הבריאה שהיא תחילת האצילות, ושם אין למעלה ממנה. ואין מקיף לאותה חכמה שיש שם, כי אם אור האין סוף המקיף לחלל הפנוי, שבתוכו כל הבריאות והחכמות. ובדאי גם שם יש בחינת חכמה, אך החכמה שיש שם באור אין סוף, אי אפשר לידע ולהשיג אותה. כי אין סוף הוא השם יתברך בעצמו, וחקמתו אי אפשר להשיג כלל. ואין שם רק בחינת אמונה, שמאמינים בו יתברך שאורו האין סוף מסבב כל עלמין ומקיף הכל:

ואמונה, יש לה גם כן זמר ונגון המיוחד לאמונה. וכמו שאנו רואים שאפלו אמונות עכו"ם בדברי טעויות, יש לכל אמונה של עכו"ם נגון מיוחד, שמזמרין בו ועורכין בו בבית תפלתם. כן להפך בקדושה, כל אמונה יש לה זמר ונגון. ואותו הזמר המיוחד לאמונה הנ"ל, שהוא אמונה העליונה מכל המיני חכמות ואמונות שבעולם, הינו אמונה בהאור אין סוף עצמו הסובב כל עלמין כנ"ל, אותו הזמר הוא גם כן למעלה מכל הנגינות וזמירות שבעולם, השייכים לכל חכמה ואמונה. וכל הזמירות והנגונים של כל החכמות, נמשכין מזה הזמר והנגון, שהוא למעלה מכל הזמירות והנגונים של כל החכמות. כי הוא הזמר השייך להאמונה בהאור אין סוף עצמו, שהוא למעלה מן הכל:

ולעתיד לבוא "שיהפך לכל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'" (צפניה ג), והכל יאמינו בו יתברך, אז יתקום (שיר השירים ד): "תבואי תשורי מראש אמונה". 'מראש אמונה' דיקא, הינו בחינת אמונה עליונה זו הנ"ל, שהוא ראש לכל האמונות כנ"ל. וזה 'תשורי' דיקא, הינו הנגון והזמן השייך לראש אמונה זו כנ"ל. ולבחינת זמר של אמונה העליונה הזאת, אין מי שיזכה, כי אם צדיק הדור, שהוא בחינת משה. שהוא במדרגת אמונה זו, שהוא בחינת שתיקה, בחינת שתיקה עלה במחשבה הנ"ל, הינו שהיא עדין למעלה מהדבור כנ"ל. כי משה הוא בחינות שתיקה כנ"ל:

וזה (שמות ט"ו): "אז ישיר משה", ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צ"א): 'שר לא נאמר, אלא ישיר', מכאן לתחית המתים מן התורה, שעתידי משה לשיר לעתיד לבוא גם כן. כי כל השירות, בין של עולם הזה בין של לעתיד לבוא, הוא רק אצל משה, שהוא בחינת שתיקה. שזכה לזמר השייך לאמונה העליונה על הכל, ששם נכללין כל הזמירות, כי כלם נמשכים ממנה. וזה שפרש רש"י:

'ישיר', יו"ד על שם המחשבה נאמרה. הינו בחינות יפה עלה במחשבה הנ"ל, בחינות משה, בחינות שתיקה כנ"ל. ועל כן על ידי נגון של הצדיק, שהוא בחינות משה כנ"ל, על ידי זה עולים ויוצאים כל הנשמות שנפלו בתוך האפיקורסית של חלל הפנוי. כי נגונו הוא בבחינות 'ראש אמונה', הינו אמונה העליונה על הכל, שעל ידי נגון ואמונה זו נתבטלים כל האפיקורסית. ונכללים ונתבטלים כל הנגונים בתוך הנגון הזה, שהוא למעלה מן הכל, שממנו נמשכים כל הנגונים כנ"ל: